

Julkinen

Oikeusministeriö
Lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu

Lausunto arviomuistiosta koskien henkilötietojen käsittelyn erityissääntelyn tarvetta Syyttäjälaitoksessa

Syyttäjälaitos kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta.

Syyttäjälaitos on ollut mukana määrittelemässä tarvetta henkilötietojen käsittelyn erityissääntelylle. Tarve tarkentavalle sääntelylle on havaittu oman tiedonhallinnan yhteydessä, ja asiaan on kiinnittänyt huomiota myös tietosuojavaltuutettu Syyttäjälaitokseen kohdistuvassa tarkastuksessaan.

Syyttäjälaitos puoltaa arviomuistiossa esitettyjä tarkennuksia koskien henkilötietojen käsittelyä ja erityisesti rekisterinpitoa koskevaa sääntelymallia. Esitettyjen toteutustapavaihtoehtojen osalta näkisimme tarkoituksenmukaisemmaksi nykyisen lainsäädännön täydentämisen erityissäännöksillä.

Haluamme kiinnittää erityistä huomiota arviomuistion sivulla 24 neljännessä kappaleessa esiin nostettuun tiedonluovutuksiin journalistiseen tarkoitukseen. Syyttäjälaitos käsittelee vuodessa noin 90.000 kappaletta rikosasioita. Rikosasioissa tehdään päätöksiä arviomuistiossa mainitussa Sakari-asianhallintajärjestelmässä, joka on osa oikeushallinnon valtakunnallista tietovarantoa. Oikeushallinnon valtakunnallinen tietovaranto on perustettu vuonna 2000.

Oikeushallinnon valtakunnallisessa tietovarannossa on kaikki Syyttäjälaitoksessa tehdyt ratkaisut ja diaaritiedot aina sen perustamisesta lähtien. Tietovarannosta on

mahdollista hakea henkilöitä koskevia asioita ja päätöksiä koko tältä ajalta. Syyttäjien asiat ja päätökset sisältävät henkilötietoja, erityisiä henkilötietoja sekä salassapidettäviä tietoja.

Oikeushallinnon valtakunnallinen tietovaranto on lain viranomaistoiminnan julkisuudesta 24 § 1 mom 28 kohdan mukaan salassapidettävä.

Tuomioistuimien tietojen luovuttamisesta on säädetty yleisen tiedonsaantioikeuden ja journalistisen tarkoituksen osalta laissa oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta (955/2020 ent laki oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä 372/2010). Syyttäjälaitoksen osalta tietojen luovuttamisesta salassapidettävästä tietovarannosta ei ole säädetty erikseen. Syyttäjälaitoksen rekisterinpitovastuulle kuuluvien tietojen luovuttamisesta on säädettävä vastaavasti kuin tuomioistuimien osalta.

Syyttäjien päätökset perustuvat suurimmaksi osaksi esitutkintaviranomaisen keräämään materiaaliin. Syyttäjällä päättyneiden asioiden lopputuloksena poliisin rikoksesta epäilemä henkilö vapautuu epäilystä ja häntä on kohdeltava syyttömänä henkilönä siihen liittyvine vapauksineen ja oikeuksineen. Tähän nähden on rikoksista epäiltyinä olleilla erityisen vahva tarve yksityisyyden suojalle heitä koskevien rekisteritietojen osalta.

Ottaen huomioon henkilötietojen väärinkäytön helppous ja sen ilmeinen yleistymisen avoimissa tietoverkoissa sekä mm. eri ammatti- tai muiden erityisryhmien edustajien altistuminen erilaiselle kohdennetulle tai joukkoistetulle häirinnälle Syyttäjälaitos pitää yksityisyyden suojan kannalta ongelmallisena, että kenen tahansa tutkinnan kohteeksi joutuneen kansalaisen tiedot olisivat vapaasti kenen tahansa toimesta nimellä haettavissa. Yhteiskunnallinen polarisaatio ja erilaiset kansalaisten yksityiselämään liittyvät erimielisyydet voivat ajaa tilanteisiin, joissa vastapuolesta haetaan esille mitä tahansa asioita ja tietoja ja niitä käytetään

irrotettuna niiden alkuperäisestä kontekstista. Tehokas tapa leimata henkilöä on esittää hänen olleen milloin tahansa rikoksesta epäiltynä. Tällaisella tiedolla voidaan helposti heittää aiheetta epäilyksen varjoa esimerkiksi poliittisen toimijan päälle. Kerran avoimissa tietoverkoissa jaettuja tietoja ei voida myöskään sieltä poistaa, kun ne on kerran sinne viety ja henkilöllä, jota koskevia tietoja on jaettu, on hyvin rajallisesti mahdollisuuksia päästä oikaisemaan mahdollisesti laajallekin leviäviä totuudenvastaisia kuulopuheita tai muuta virheellistä tietoa.

Tässä yhteydessä on hyvä tuoda esille myös Suomen matalahko esitutkintakynnys ja se, että harkinnan rikosepäilystä tekee poliisi. Epäiltynä ollessaan henkilö on tutkintatoimenpiteiden kohteena, mikä voi tarkoittaa syvällistäkin puuttumista yksityisyyteen ja tästä johtuvia rekisteritietoja. Oikeushallinnon tietovarannossa on 1,3 miljoonaa suomalaisia koskevaa syyttäjän ratkaisua.

Rikosasioiden tietosuojalain (1054/2018) 5 §:n kolme momentissa on mainittu henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta arkistoinnin, tieteellisen, tilastollisen ja historiallisen tarkoituksen osalta. Kohdassa ei ole lausuttu journalistisesta tarkoituksesta. Asiasta olisi säädettävä tässä yhteydessä.

Tietosuoja-asetuksen 85 art 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiot lainsäädännöllä sovittamaan yhteen oikeus henkilötietojen suojaan sekä oikeus sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen, mukaan lukien käsittely journalistisia tarkoituksia ja akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.

Asetuksen velvoite edellyttää rikosasioiden henkilötietojen käsittelyn, erityisesti henkilön tunnistetiedoilla tapahtuvan rekistereihin kohdistuvan haun, määrittämisen lakitasoisesti. Tässä määrittämisessä on otettava huomioon yksityisyyden suoja ja toisaalta journalistiset tarpeet. Kysymys siitä, mille tasolle rikosasioita koskeviin rekisteritietoihin journalismi halutaan ulottaa, on luonteeltaan sen kaltainen, että se on lainsäätäjän tehtävä. Tason harkinta on suhteutettava journalismin avoimeen

käsitteeseen. Sääntelyä tälle kuitenkin on oltava. Asiaa ei voida jättää nykyisen epäselvän ja puutteellisen sääntelykehikon varaan. Selvin ratkaisu olisi määrittää ajallisesti tietojen hakumahdollisuus journalistiseen tarkoitukseen henkilön nimellä.

Joanna Autiovuori

Hallintojohtaja

Tommi Hietanen

Valtionsyyttäjä

Jakelu Oikeusministeriö

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

